

Завитій Ольга

к.е.н., доцент

Яковчук Вікторія

студентка

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ТА РІЗНОВИДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ

Сільське господарство чим далі, тим більше окреслюється потребою в страхуванні, що зумовлюється такими нерегульованими чинниками, як несприятливий вплив руйнівних природних катаклізмів на сільськогосподарське виробництво, негативний вплив сільськогосподарського виробництва на довкілля, злетом технологічних, економічних ризиків, міждержавних конфліктів, кримінальних подій.

Одним із важливих елементів стабілізації фінансового стану аграрних формувань повинно стати страхування, яке є оптимальним способом подолання сільськогосподарських ризиків від несприятливих подій, що забезпечує безперервність, збалансованість і стабільність розвитку аграрного ринку та є одним із ефективних методів повернення збитків.

Майнове страхування – це галузь страхування, де об'єктом є майнові інтереси, пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном.

Щороку вітчизняне сільське господарство зазнає втрат від небезпечних природних катаклізмів та негативних погодних явищ. Втрати позначаються у зменшенні врожайності, недоборі урожаю, внаслідок чого сільськогосподарські товаровиробники зазнають помітних матеріальних й фінансових збитків [1]. Середньорічні втрати сільського господарства коливаються в межах 3–5 млрд. гривень (за інформацією Світового банку).

Сільськогосподарське страхування скрізь у світі вважається оптимальним методом гарантування безперервності, збалансованості і сталості поступу сільського господарства, через створення страхового резерву за рахунок платежів визначеного кола сільськогосподарських товаровиробників, яким загрожують певні ризики [3, с. 30]. Крім того, характерною специфікою такого страхового резерву вважається його формування виключно у грошовому виразі, якому „надається більша перевага через її універсальність” [9, с. 26].

Галузева ознака здійснення страхової діяльності в сільському господарстві зумовила й назву – сільськогосподарське страхування [2]. У вітчизняній та світовій страховій практиці воно позначає специфічну галузь страхування, якій притаманні певні специфічні ознаки. Труднощі щодо викриття цих ознак не дали змогу багатьом дослідникам включити поняття „сільськогосподарське страхування” у термінологічні словники зі страхування [7].

За переконанням О. Лобової, „сільськогосподарське страхування – це сукупність економічних відносин між конкретними економічними агентами, де співпрацюють страховики – фінансові організації зі страхувальниками – сільськогосподарськими товаровиробниками, які за обумовлену плату передають свої ризики щодо майнових чи інших втрат у сільськогосподарському виробництві задля отримання відшкодування у разі реалізації страхової події” [4].

„Сільськогосподарське страхування” вважається системою добровільних економічних відносин щодо страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників, пов’язаних із володінням, користуванням та розпорядженням їх майном, а також відшкодуванням страхувальниками збитків, заподіяних третій особі або її майну, за рахунок страхових фондів, що створюються страховиком за допомогою сплати страхувальниками страхових внесків [5].

Суть сільськогосподарського страхування зосереджена в тому, що страхувальники – сільськогосподарські товаровиробники за певну плату купляють гарантію відшкодування можливих втрат шляхом диференціації їх обсягу у певному колі страхувальників та у просторі й часі. Таким чином, проявляється принцип солідарної відповідальності, який дає змогу корегувати й покривати масштабні збитки сільськогосподарських товаровиробників, які держава не може повністю відшкодувати.

Об’єктом сільськогосподарського страхування вважається майновий інтерес щодо сільськогосподарського виробництва, а предметом – ризик втрати сільськогосподарської продукції, доходу сільськогосподарських товаровиробників, понесених ними витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Специфічними об’єктами сільськогосподарського страхування, як вже зазначалось, виступають сільськогосподарські рослини та тварини, які мають відмінності з іншими об’єктами, які підлягають майновому страхуванню, через те що вони є живою природою [8].

Сільськогосподарське страхування входить до видів майнового страхування, водночас, його вважають специфічною галуззю страхування, яка є комплексною, об’єднуючи різні його види. Сільськогосподарське страхування охоплює страхування сільськогосподарських культур та багаторічних садів, свійської птиці, худоби, хутрових звірів, бджолосімей, машин, будинків, споруд, транспортних засобів, передавальних пристроїв, насіння, сировини, матеріалів, готової продукції, устаткування, інвентарю, відповідальності сільськогосподарського товаровиробника тощо, тому воно проводиться у форматі комплексного страхування [6].

Метою сільськогосподарського страхування вважається повна чи часткова виплата відшкодування сільськогосподарським товаровиробникам втрат через реалізацію негативних, переважно, стихійних явищ.

Усі види сільськогосподарського страхування, так чи інакше, пов'язанні зі страховим захистом сільськогосподарських товаровиробників, його слід класифікувати відповідно за циклами колообігу сільськогосподарського виробництва:

- 1) грошовий цикл, який пов'язаний з формуванням капіталу і придбанням за фінансові ресурси необхідних засобів виробництва;
- 2) операційний – суть якого зосереджена у формуванні доданої вартості шляхом переносу на виготовлену продукцію вартості основних засобів, робочої сили, використаних сировини, насіння, матеріалів, палива, мастил тощо;
- 3) товарний – пов'язаний з реалізацією готової сільськогосподарської продукції та надходженням виручки.

Таким чином, для всебічного окреслення властивих йому особливостей градація сільськогосподарського страхування має будуватися на платформі наступних ознак: за галузями сільського господарства; за видами господарської діяльності; за способом організації; за періодичністю; за зорієнтованістю; за страховим забезпеченням; за об'єктом страхування; за статусом страховика; за кругооборотом; за формою здійснення; за відкритістю; за технологією розрахунку страхових тарифів; за методами формування страхових резервів й корегування ними; за реальністю страхування; за кластерами страхувальників; за господарською цінністю; за видами страхових виплат; за цільовим призначенням; за способом визначення страхових сум; за статтями балансу; за тривалістю; за вартістю інтересу; за фазами відтворення; за цільовим призначенням; за характером страхових загроз; за характером сплати внесків; за характером виплат; за періодичністю страхування; за традиційністю; за реальністю.

Отже, можна стверджувати, що „сільськогосподарське страхування” – це сукупність економічних відносин між конкретними економічними суб'єктами, де однією стороною є страховики, а іншою стороною виступають страхувальники – сільськогосподарські товаровиробники, які за обумовлену плату передають свої потенційні ризики, які можуть настати в сільськогосподарському виробництві задля отримання відшкодування при реалізації страхової події.

Метою розвитку сільськогосподарського страхування є забезпечення сталості сільського господарства та стабільності доходів сільськогосподарських товаровиробників, як передумов стабільного економічного злету країни та примноження добробуту її економічних суб'єктів шляхом максимального визискування можливостей сільського господарства, держави та страхового ринку. Сільськогосподарське страхування повинно бути зорієнтовано виключно на відшкодування втрат сільськогосподарського товаровиробника. Страхові компенсаційні виплати, які сільськогосподарський товаровиробник одержить при реалізації несприятливих подій, допоможе йому розв'язати наступні проблеми. Передусім, хоча б частково погасити свої боргові

зобов'язання перед своїми контрагентами та забезпечити, принаймні, просте відтворення, придбавши насіння й необхідні матеріально-технічні активи для продовження своєї виробничої діяльності.

Список використаних джерел

1. Бридун, Є.В. Моделювання страхового механізму компенсації еколого-економічних збитків [Текст] / Є. В. Бридун. – Харків : Формат, 2004. – 256 с.
2. Гривківська, О. В. Сільськогосподарське страхування: тенденції та протиріччя [Текст] / О. В. Гривківська, С. А. Навроцький // Економіка та управління. – 2015. – № 1. – С. 27-35.
3. Кінашук, Л. Л. Страхування: теорія та практика проведення [Текст] / Л. Л. Кінашук. – К. : Атіка, 2004. – 112 с.
4. Лобова, О. М. Теоретичні основи сільськогосподарського страхування [Текст] / О. М. Лобова // Вісн. Київськ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2011. – № 126 – С. 58-61.
5. Марценюк-Розарьонова, О. В. Ризики сільськогосподарського страхування [Текст] / О. В. Марценюк-Розарьонова, О. Ю. Федоришина // Зб. наук. праць ВНАУ. Серія: Економічні науки / редкол.: Г. М. Калетнік [та ін.]. – Вінниця, 2010. – Вип. 5, т. 2. – С. 201-204.
6. Навроцький, С. А. Соціально-економічні аспекти страхування в АПК [Текст] / С. А. Навроцький. – Суми : Довкілля, 2004. – 316 с.
7. Остапенко, О. М. Цілеспрямованість категорії „сільськогосподарське страхування” [Електронний ресурс] / О. М. Остапенко. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua>
8. Свістунов, О. Роль страхування в управлінні ризиками сільського господарства в Україні та напрями підвищення його ефективності [Текст] / О. Свістунов // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 66-70.
9. Страхование [Текст] : учебник / [С. Б. Богоявленский, Ю. В. Дюжев, Д. В. Куксинский и др.] ; под ред. Т. А. Федоровой. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Экономист, 2004. – 875 с.

